des Verbonds tegenover Rome, en niet minder klaar en beslist den Kinderdoop tegenover de Dooperij beleden, maar het verband tusschen het mysterie van den Doop en het mysterie van de Kerk is niet op genoegzaam duidelijke wijze bloot gelegd.

Verwerpen kon men den heiligen Doop der Roomsche kerk niet, want dan hadden Luther en Calvijn moeten beginnen met zich te laten herdoopen, en juist dit is het, wat ze in de Wederdoopers zoo streng en zoo onvoorwaardelijk hebben afgekeurd.

Hierdoor was practisch de vraag beslist, en wierd alsoo een toestand geboren, die voorgoed en voor altoos de verwerping van den Doop der Roomschgezinden afsneed.

Had toch ooit eenige kerk of eenige synode den Doop der Roomschen willen verwerpen, dan zou hiermeê aan heel het geslacht onzer Gereformeerde en evenzoo aan dat der Luthersche vaderen de Doop ontroofd zijn; zij zouden ongedoopt ten grave zijn gedaald; van het zegel des Doops verstoken zouden ze een reformatie der zichtbare kerk begonnen hebben, zonder zelven in die zichtbare kerk te zijn ingelijfd; zij zouden ongelijk, de Wederdoopers op dit stuk gelijk krijgen; kortom, met heel ons beste verleden uit zijn meest geestelijke periode zou te breken zijn.

En toch, hoe vast het ook sta, dat geen Gereformeerde kerk ooit dien noodlottigen stap wagen zal, toch *hapert* er iets.

Hoe sterk men ook gevoelt, dat tot geen andere conclusie kan, noch mag worden gekomen, toch zou men zoo wenschen, dat een gewijzigde conclusie mogelijk ware.

Er is iets in, waartegen zeker waarheidsbesef in ons gemoed opkomt.

Dat beseft de eenvoudige geloovige, zonder te weten, waar de moeielijkheid zit. Dat spraken Brakel en anderen dogmatisch uit, toen ze tot hun bedenkelijke conclusiën kwamen. En datzelfde is het, wat ook thans door enkelen onder de geestverwanten van *De Roeper* gevoeld wordt, die, in het minst niet uit zucht tot tegenspraak, maar om een belang, dat ze niet onder woorden kunnen brengen, zich niet dan met moeite in zake den heiligen Doop gewonnen geven.

Natuurlijk kan, noch mag hierbij de itweg ingeslagen, die aan *Het Noorden* een oogenblik bekoorlijk scheen. Te zeggen, dat zulk een door ketters toebediende doop eerst later Doop wordt door de belijdenis van den gedoopte, is een betreden van het Roomsche pad. Immers, dat is het juist, wat Rome met zijn Sacrament van het Vormsel doordreel, en waarom Rome wilde, dat elk gedoopt kind, als het tot jaren van onderscheid was gekomen, nogmaals door den bisschop zou gezalfd worden met olie. Zelfs ligt dan in de Roomsche voorstelling altoos nog iets verkieslijks, naardien het Vormsel iets is, dat bediend wordt *aan* den gedoopte, terwijl in de voorstelling van *Het Noorden* de gedoopte zelf eigenlijk zijn doop tot wezenlijken Doop zou maken. En waarmaker van den heiligen Doop, dit belijdt immers *Het Noorden* van harte met ons, is niet de gedoopte, maar de Drieëenige God.

Men zal daarom o. i. wél doen, met niet langer te tornen, aan wat in de belijdenis van den heiligen Doop én door de historie onzer vaderen, én door onze Formulieren, én door de volstandige practijk aller kerken, eens voor altijd is uitgemaakt. Niet, om nu voorts over zijn bezwaren heen te stappen. Dit mag nimmer. Neen, maar om ze alsnu helder en duidelijk te formuleeren. En is dit geschied, zich met Gods Woord voor oogen de vraag te stellen, hoe deze bezwaren moeten worden opgelost. Dan kan daarop gepeinsd; dan kan hiervan studie gemaakt; dan kan het belang van den heiligen Doop den geloovigen gemeenteleden nader aan het harte komen; en rijpt dan eenmaal de tijd, dat er weer eens een Synode daagt die zedelijk en geestelijk recht bezit, om in naam des Heiligen Geestes te spreken, dan zal ook deze knoop ontbonden worden en ook deze stoornis verdwijnen uit ons kerkelijk belijden.

Nog een andere opmerking voegen we hieraan toe, rakende de autoriteit, die zoo vaak aan Brakel en andere godgeleerden moet worden toegekend.

Dat Brakel hier afzonderlijk genoemd wordt is om den geheel eenigen roep, dien hij onder allen nu nog bij ons volk bezit. Brakel dankt dit aan drieërlei omstandigheid. Ten eerste is er bijna geen ander onder onze oude godgeleerden, die zoo weinig schoolsch en geleerd, en zoo met kennis van het volk *voor het volk* geschreven heeft. Ten anderen, evenaren weinige godgeleerden hem in geestelijke, bevindelijke kennis, waarvan een geur door al zijn werken trok. En eindelijk mag niet vergeten, dat Brakel, meer dan één hunner, voor de verdediging van de rechten des Gereformeerden volks geleden en gestreden heeft.

Toch dient ernstig gewaakt, dat het vereeren van den mensch nimmer bij onze Gereformeerde kerken insluipe, en noch onder de tijdgenooten noch onder de verstorven vaderen aan iemand ooit zoodanige autoriteit zou worden toegekend, als dreef de kerk op de autoriteit der personen.

Vooral met onze godgeleerden ná de worsteling, die zich in Dordrechts Synode concentreerde, moet men hiermeê voorzichtig zijn.

In Brakels dagen had de historische studie reeds merkbaar afgenomen. De stukken der belijdenis kwamen lang niet meer voor in die breede opvatting, die ze in de dagen der Reformatie hadden. Met Rome was afgerekend. De Dooperije was overwonnen. Waartoe zou men dan nog telkens in deze diepte zijn afgedaald?

Dit noopt om bij het gebruik van deze godgeleerden altoos zekere omzichtigheid in acht te nemen, zoodra ge toekomt aan de kritieke punten, die bij de Reformatie in geschil kwamen. En wilt ge daarop voor uzelven het volle, klare licht laten vallen, dan moet ge niet bij Brakel en ook niet bij Comrie te leer gaan, maar de geschriften, uit die entzaglijke worsteling voortgekomen, zelf opslaan.

Zoo, om maar één voorbeeld te noemen, wie ooit van nabij bezien heeft, wat in de eeuw der Hervorming met de Wederdoopers uitgestreden is, die *kan* zich zelfs geen oogenblik ophouden, bij wat Brakel en à Marck over den ketterdoop zeggen, maar voelt terstond, dat beiden meer formeel en uitwendig de zaak bespreken, dan dat ze ook maar van verre zouden gegist hebben, wat er meê samenhangt.

Studie, studie! o, Er is weer zooveel godgeleerde studie noodig!

Niet alleen om de ons overgeleverde belijdenis wel te verstaan, maar ook om voor de toekomst een antwoord op nog hangende vragen voor te bereiden.

Men heeft het nu zoo lange dagen, o, met zulk een ongenoegzaam beetje, tamelijk oppervlakkige kennis gedaan.

Dit is ook een zonde der kerk.

En een zonde, die haar eigen straf met zich brengt.

KUYPER.

Officieele Berichten uit de Ned. Geref. Kerken.

ANNA-PAULOWNA. Was de boodschap van den hemelgezant in den Kerstnacht tot de herderen: „Ziet! ik verkondig u groote blijdschap!" waar hij hun de vervulling kwam aankondigen der reeds zoolang gekoesterde hoop, ook voor de gemeente van Anna-Paulowna bood dit Kerstfeest in dubbele mate stof van groote vreugde, waar zij bij vernieuwing aan Bethlehems kribbe nederknielen mocht, en het Kindeke in de kribbe als haar eenigen Koning begroeten. Immers, de lang gekoesterde hoop mocht zij op dit feest in vervulling zien treden, dat de banden van het knellende synodale juk toch mochten verbroken worden. Daartoe kwam dan ook op den tweeden Kerstdag onze hooggeschatte consulent Ds. P. van Son tot ons over, die, naar aanleiding van het: »Eere zij God in de hoogste hemelen", de gemeente bepaalde bij de ruime stof van Godverheerlijking en haar dure roeping in dezen.

Ofschoon één der verkozen broeders door krankheid verhinderd werd, nochtans mochten wij twee ouderlingen en één diaken in hun heilig ambt bevestigd zien, en werden hartelijke woorden van bemoediging en vertroosting tot den broeder, die ons hier in het Evangelie dient, gericht.

Na afloop van deze gezegende ure wachtte den kerkeraad een gewichtige arbeid, waar, onder voorzitting van den consulent, de eerste kerkeraadsvergadering gehouden werd, en voor de geheele gemeente de synodale banden werden verbroken, terwijl op de gewone wijze aan de bevoegde autoriteiten hiervan werd kennis gegeven. Ook voor ons mag het thans dus heeten: »De strik is gebroken en wij zijn ontkomen." Eere zij God in de hoogste hemelen! Geve de Heere op deze eerstelingen in het werk der reformatie zijn milden zegen.

Namens den kerkeraad der Ned. Geref. Kerk te Anna-Paulowna,
P. KLOMP, *Scriba.*

Philanthropie.

(Ingezonden.)

In het *Bataviaasch Nieuwsblad* van Donderdag 15 September '87 komt een ingezonden stuk voor, waarbij ik uwe aandacht wil bepalen. Weet ge waarom? Niet alleen, omdat er iets in voorkomt aangaande een geliefden discipel en den indruk, door hem in zijne omgeving teweeggebracht, den zendeling Van Eendenburg; niet alleen, omdat het hier eene gebeurtenis betreft, welke de Ned Zendingsvereeniging, die mij de eer schenkt in haar hoofdbestuur werkzaam te zijn, stof tot blijdschap geeft; maar omdat wij hier een oordeel hebben over zending en zendelingen van een zijde, die niet gewoon is ons in dit opzicht te verwennen. Immers, de schrijver maakt zich duidelijk genoeg bekend als een man, die over het Christendom oordeelt op eene wijze, die hemelsbreed van de onze verschilt en zeker ook veel verschilt van die, welke de mannen huldigen, die door hem geprezen worden. Om dit te doen uitkomen hebben wij woordelijk weergegeven, wat het *Bataviaasch Nieuwsblad* ons te lezen geeft; wij hebben zelfs uitdrukkingen, die ons pijnlijk aandoen, niet teruggehouden. En indien dan zulk een man, die zoo onverholen zich uitspreekt, toch met zooveel waardeering schrijft over een werk, dat ons lief is, ligt het immers voor de hand, dat wij het onze doen om dat oordeel bekend te maken, omdat het juist daardoor een bewijs geeft van zijn heilzame beteekenis. Het werd geplaatst onder het opschrift: »*Naar aanleiding der inwijding van het bedehuis der Inlandsche Christengemeente te Soekaboemi*". Het luidt als volgt: V.

»Een eigenaardige plechtigheid verbrak hedenochtend voor een oogenblik de wel wat eentonige sleur van het dagelijksch leven op de plaats onzer inwoning.

Het bedehuis toch der Inlandsche Christengemeente werd ingewijd en ter medeviering en opluistering dier plechtigheid waren onderscheidene zendeling-leeraars van elders opgekomen.

Het bezit van een eigen gebouw voor de samenkomsten der Inlandsche Christenen, hoewel steeds wenschelijk, was een behoefte geworden door het voorgenomen vertrek van den zendeling-leeraar, den heer Van Eendenburg, naar het land Tjikembar, door de Zendingsvereeniging in erfpacht verkregen, en waar men trachten wil op eigen grond een kolonie van Inlandsche Christenen te stichten.

De fondsen, voor de oprichting van het kerkje benoodigd, werden grootendeels gevonden uit bijdragen van de Europeesche ingezetenen dezer afdeeling; en dat die giften ruim vloeiden, mag worden afgeleid uit de omstandigheid, dat een zoo luttel aantal Europeanen den heer Van Eendenburg in staat stelde, den bouw aan te vangen niet alleen, maar ook dien te voltooien.

De Inlandsche gemeente, nog versterkt met een twintigtal jongelieden van het Seminarium te Depok, was getrouw opgekomen, maar ook het Europeesch publiek liet zich niet onbetuigd en vooral zal het een goeden indruk hebben gemaakt, dat het hoofd van het plaatselijk bestuur met gade en dochter de plechtigheid bijwoonde.

Door de heeren Van Eendenburg, Albers en Zeegers werd beurtelings het woord gevoerd in de Soendaneesche en de Hollandsche talen, terwijl de toespraken werden afgewisseld door het gecombineerd gezang van Europeanen en Inlanders, wier verschillende taal echter geen oogenblik de harmonie van het geheel verstoorde.

De plechtigheid maakte een zeer stichtelijken indruk, en al mag ook niet worden ondersteld, dat alle Europeanen om de eenig geldige reden ter godsdienstoefening opgingen, toch zullen velen hunner voor zichzelf hebben moeten getuigen: „Het was ons goed hier te zijn."

Het is een onloochenbaar feit, dat de godsdienstoefening, met kerkgebouw en preekstoel, met rituaal en psalmgezang, niet meer van onzen tijd is, maar toch brengt ze velen de gelukkige jaren der kindsheid weder te binnen, met hunne huiselijke godsdienstoefeningen, met de ernstige vermaningen onzer vaders en de lessen van onze moeders, door liefde ingegeven en in liefde verkondigd.

Ongelukkig inderdaad de mensch, die een godsdienstoefening kan bijwonen, zonder dat zachtere aandoeningen, zij het dan ook slechts voor een oogenblik, de ijskorst doordringen, die het leven om het hart heeft geslagen.

Wel zullen de meesten met Faust moeten uitroepen: «Die Botschaft hör' Ich wohl, allein, mirh fehlt der Glaube," 1) maar zij zullen toch ook, al moeten ze toegeven: »Zu jenen Sphären wag' Ich nicht zu streben, woher die holde Nachricht tönt," 2) er op moeten laten volgen:

Und doch, an diesen Klang von Jugend auf gewöhnt,
Ruft er auch jetzt zurück mich in das Leben." 3)

Maar al neigt ook, laat ons hopen *schijnbaar*, de Christelijke godsdienst in haar ouden vorm ten ondergang, niet aldus de zedeleer, die zich, zoolang menschen ademen, in volle kracht zal handhaven en zonder welke geen waar geluk, geen berusting in de rampen en den kommer van het leven, geen troost in droefheid bestaat. Daarom is het goed, ook al verdween het oud geloof, toch de prediking der Christelijke leer te blijven steunen en de oprechte verkondigers van die leer in hun strijd tegen den tijdgeest te eerbiedigen en te achten, in plaats van hen tot het onderwerp te maken eener spotternij, die steeds van slechten smaak getuigt. Daarom ook is de zending onder de Inlanders een zaak, die al onze aandacht waardig is en op al onze achting aanspraak mag maken. Onze roeping in Indië, van zuiver humaan standpunt beschouwd, behoort te zijn een veredelende en beschavende. Wat de regeering en de Europeesche maatschappij in dit opzicht hebben gedaan, het is beter dit te laten rusten. Een ware ontleding en opsomming toch van onzen en der regeering beschavingsarbeid zou waarlijk luttel aanleiding geven tot zelfverheffing.

Maar het werk der zending mag in het volle licht worden gesteld en behoeft geen onderzoek te schromen.

Reeds als een werk, waarvan de eenige drijfveer »overtuiging" is, en aan ieder baatzuchtig doeleinde vreemd, heeft het recht op onze onverdeelde achting. Geldt dit voor de bevolking van Nederland, die door haar offervaardigheid dit werk mogelijk maakt, in veel hooger mate geldt het voor de uitvoerders van het zendingswerk in Ned. Indië.

Zij hebben aanspraak op onze hoogachting, op onzen eerbied, deze mannen, die, alleen gedreven door de stem van hun verheven roeping, vrijwillig en zonder meer geldelijk voordeel dan voor hun levensonderhoud noodig is, zich een leven kiezen vol ontberingen dikwijls, en steeds zonder hoop op een onbezorgden, werkeloozen ouderdom.

Hunne levenstaak is moeielijk en eischt, behalve een groote mate van kennis, een onuitputtelijken voorraad van zelfverloochening en ijver; een nooit weifelende overtuiging, dat hunne beginselen eindelijk zullen zegevieren; maar vóór alles een groote mate van zedelijken moed. Meer dan van eenig ander ontwikkelingsproces geldt van dat, waaraan *zij* hunne krachten wijden, dat stilstand achteruitgang is.

En betaalt de Europeesche maatschappij in Ned.-Indië hun werkelijk de schatting, die hun toekomt? Geenszins!

De belangstelling in hun werk is uiterst gering. De wijze waarop zij arbeiden, de resultaten, door hen verkregen, zij blijven veelal onbekend.

Temidden onzer door en door cynische maatschappij, ondervinden zij meestal onverschilligheid, dikwijls spot en haat van andersdenkenden, waardeering slechts zelden.

En wij hebben ongelijk, groot ongelijk, hen niet meer op prijs te stellen; hen, die ook door hunne persoonlijkheid het beste deel onzer samenleving vormen.

In het bezit eener mate van kennis en algemeene ontwikkeling, die hen boven het gewone peil verheft, is bovendien steeds hun levenswandel onberispelijk, hun karakter boven alle verdenking, hun werkkring zonder twijfel de schoonste en nuttigste.

Cynisch, meer door gemakzucht en onverschilligheid dan door overtuiging, als onze Indo Europeesche maatschappij in hooge mate is, ontbreekt het haar bijna geheel aan ernst. Welnu, die ernst, die verheven levensopvatting, die aan ons bestaan zijn hoogste waarde geeft en die de eenige weg is tot waar geluk, *zij* zijn het, die ons daarvan het beeld te aanschouwen geven.

Laat ons dan trachten hen na te volgen.

En moge van het nederige kerkje te Soekaboemi een verheffende invloed uitgaan, niet alleen op de Inlandsche Christengemeente, maar moge het ook de Europeanen aansporen tot een streven naar hoogere ontwikkeling op zedelijk gebied."

Ernst is 't leven... o zalig, die 't weten!
Arbeid en roeping en edele strijd.
De eeuwigheid vraagt naar de vrucht van den tijd!
Dwazen, die 't roekloos, gedachtloos vergeten,
Die pas te laat, aan het einde der baan,
Den ernst van het ijdele leven verstaan.

1) De tijding hoor ik wel, maar het geloof ontbreekt mij.
2) Tot deze sfeer waag ik niet op te stijgen, vanwaar dit lieflijk woord mij tegenklinkt
3) En toch, door dit geluid, van jongs af aan gewend,
Word ik ook thans in 't leven teruggeroepen.

Buitenland.

Duitschland. Geheel Duitschland stelt belang in de ziekte van den kroonprins die, gelijk bekend is, aan kanker in de keel lijdt. In de kerken worden gebeden voor hem opgezonden, en naar elke tijding uit San Remo, waar de prins verblijf houdt, gretig uitgezien. Zoo heeft het het hart van het Christenvolk van Duitschland verheugd, dat te San Remo het lezen van Gods Woord en van »De navolging van Christus" door Thomas à Kempis de geliefkoosde bezigheid van den vorst is. Onderscheidene liberale bladen, die over het algemeen door ongeloovige Joden geredigeerd worden, hebben er zich over geërgerd betoond, dat de zoon van den kroonprins, prins Wilhelm, zich laat gelegen liggen aan den arbeid van de vereeniging voor Evangelisatie der stad Berlijn, de »Stadtmission" genoemd, en onlangs eene der vergaderingen van die vereeniging heeft bijgewoond. Het huis van Hohenzollern rekent nog met den God van hemel en aarde. Het is een verblijdende zaak, dat een vorstenzoon zich niet schaamt om tot de begunstigers te behooren van een arbeid, waarvan niemand minder dan de bekende energieke hofprediker Stöcker de ziel is. Stöcker is de man, die door de Joodsche liberalisten en alle zoogenaamde vrijzinnigen als om strijd wordt belasterd en verguisd. En dat nu een zoon van den kroonprins hem openlijk in zijn arbeid, om aan de diep gezonken hoofdstad het Evangelie te brengen, steunt, is natuurlijk een doorn in het oog van hen, die alles door het slijk sleuren, wat maar eenigszins schijnt te leiden tot een terugkeeren tot de wet en het getuigenis.

Jammer maar, dat de Duitsche machthebbers zoo afkeerig blijven van het invoeren van een verscherpte Zondagswet. Daaraan bestaat een schreiende behoefte; doch vooral Von Bismarck blijft het tegenhouden, gelijk hij gekant is tegen het schenken van meer vrijheid en zelfstandigheid aan de Evangelische kerk, schoon niets meer gevraagd wordt, dan hetgeen aan de Roomsche kerk in Pruisen is toegestaan. Men heeft van Von Bismarck niets anders kunnen verkrijgen, dan dat hij er in bewilligde, dat een commissie benoemd is, welke bij werkgevers en werklieden onderzoeken zou, of zij het voor mogelijk hielden, dat eene wet in het leven werd geroepen, waarbij alle arbeid op den dag des Heeren werd verboden. Men heeft zich daartoe gewend tot groote en kleine fabrikanten, tot groote en kleine handelaars en tot het personeel, dat al deze werkgevers in dienst hebben. Van elke honderd, die er naar gevraagd zijn, hebben 23 werkgevers en 32 werklieden verzekerd, dat het mogelijk was om allen arbeid op 's Heeren dag te verbieden; 39 werkgevers en 41 werklieden hebben zulk een verbod met beperkingen, voor uitvoerbaar verklaard, terwijl 38 patroons en 25 knechts het voor ondoenlijk hielden om een verbod van Zondagsarbeid in het leven te roepen.

Wellicht zullen deze cijfers den rijkskanselier ertoe brengen, om althans ten deele een einde te helpen maken aan de hand over hand toenemende entheiliging van den dag des Heeren.

Dr. Hegel, den weidschen titel voerende van »Consistorial-president", verklaarde op de Brandenburgsche provinciale synode, dat de Gereformeerde kinderen toch in de scholen den Lutherschen Catechismus moesten leeren. Is de geünieerde Pruisische landskerk opeens Luthersch geworden? Tothiertoe hadden in die geünieerde kerk beide kerken, nam. de Luthersche en de Gereformeerde, gelijke rechten. En aan elke gemeente, die tot de unie behoort, is verzekerd, dat aan haar belijdenis niets veranderd worden zal. Waarom moeten dan kinderen, waar Gereformeerde gemeenten zijn, onderwezen worden in den Lutherschen Catechismus? Omdat het bestuur het aldus wil? Doch dit is aan de Pruisische wet gebonden, die voorschrijft, dat bij het geven van godsdienstonderwijs in de scholen zooveel mogelijk zal gelet worden op de belijdenis van de ouders der schoolgaande kinderen. Dit kan zeer gemakkelijk, als men een Gereformeerd onderwijzer aanstelt, of indien men dit niet wil, dan zou men den Gereformeerden predikant kunnen uitnoodigen om het godsdienstonderwijs in de school voor de kinderen zijner gemeente te geven. Doch aan geen van beide dingen schijnt gedacht te worden. Zoo gaat het schier overal. Vandaar, dat de unie er steeds toe leidt, dat de gemeente van lieverlede haar Gereformeerd karakter verliest en een verwakt Luthersch type gaat vertoonen.

Hoeveel schade de Gereformeerde kerken geleden hebben van het te kwader ure aannemen van de unie, blijkt uit het volgende: In Maagdenburg was de predikantsplaats bij de Waalsch-Gereformeerde gemeente vacant. Een oproeping, in het koninklijk »*Amtsblatt*" gedaan, had tengevolge, dat vier candidaten zich aanmeldden. Toen werd door den kerkeraad besloten, geen andere candidaten toe te laten om naar de plaats te dingen. De Gereformeerde candidaten waren te laat in kennis van de oproeping gekomen, behalve één, zoodat de kerkeraad tusschen drie Luthersche candidaten en één Gereformeerden te kiezen had.

Volgens bevoegde beoordeelaars hield de Gereformeerde candidaat de beste preek en was zijne voordracht ook zeer goed. Doch door den kerkeraad werd niet één stem op hem uitgebracht, zoodat weder een Luthersche gekozen werd. Sedert tientallen van jaren heeft deze Gereformeerde gemeente Luthersche predikanten.

Wanneer zal het in Duitschland gevoeld worden, dat het noodzakelijk is, zich én van het hiërarchische kerkbestuur én van de unie los te maken, wil men de Gereformeerde kerken niet geheel zien verdwijnen? Wanneer zal men het mogen zien, dat daar in leer en kerkregeering wordt teruggekeerd tot Gods Woord?

Men bouwt tegenwoordig in Duitschland »Lutherkerken", terwijl alom zoogen. »Lutherfestspiele" gehouden worden, d. w. z. tooneelvoorstellingen, waarbij dat wat Luther gedaan heeft tot reformatie van Duitschland, op de planken wordt gebracht.

Het bouwen van »Lutherkerken" is zeker Roomsch; het is, alsof men van Luther een heilige maken wil, wiens nagedachtenis door steenen gebouwen moet vereeuwigd worden. Ook is het zonde voor God, wanneer men gebedsworstelingen op het tooneel brengt. Tot onze spijt gaat daartegen geen enkel protest, ook niet van Gereformeerde zijde, op. Zonder wederspraak wordt van stad tot stad het Lutherstuk opgevoerd en trekt het duizenden toeschouwers. Men zoekt er nog een godsdienstig tintje aan toe te voegen, door de menigte in het midden te laten medezingen de bekende kerkelijke liederen van Luther: »Een vaste burcht is onze God" en aan het einde: »Dankt nu allen God", waarbij de menschen dan van hunne zitplaatsen opstaan.

De *Algem. Ev. Luth. Kirchenzeitung* is zoo dwaas om in al deze dingen een nieuwe baan voor de godsdienstige beweging ontsloten te zien! Zeker om de conscientie een weinig tegemoet te komen, heeft men bepaald, dat de opbrengst dezer tooneelvoorstellingen besteed worden zal ten bate van de inwendige zending.

Frankrijk. De benoeming van den heer Sadi-Carnot tot president der Fransche republiek wordt ook druk in de bladen van de Fransche Protestanten besproken. Daarin wordt opgemerkt, dat bij de gelukwenschen, die de nieuwe president van alle zijden ontving, slechts één den naam des Heeren vermeldde en deze kwam van .... den sultan van Marokko!

Het wordt in den heer Carnot geroemd, dat hij zulk een eerlijk man is; zoozeer is het eene zeldzaamheid geworden. Als deze heer Carnot nu maar niet het ongeluk heeft, een schoonzoon te hebben, die zich aan oneerlijke handelingen schuldig maakt, dan zal hij het eenigen tijd als voorzitter van de Fransche republiek kunnen uithouden. Doch bedriegen wij ons niet, dan gaat de Fransche republiek haar ondergang tegemoet. Weldra zal het alom in Frankrijk herdacht worden, dat honderd jaren geleden in dat land de revolutie is begonnen. De Christelijke godsdienst werd weldra voor afgeschaft verklaard, koning Lodewijk XVI moest op het schavot sterven: »Geen God en geen meester meer, weg met altaar en troon!" werd de leus. Nog is Frankrijk als volk van die dwaasheden niet genezen; zelfs staat het Gereformeerde Frankrijk nog altijd vast in het vertrouwen op de deugdelijkheid der revolutionaire beginselen. De jongste gebeurtenissen, waardoor president Grévy zijn ontslag moest nemen, hebben mannen als Léon Pilath niet gebracht tot een onderzoek, of de beginselen, waarop de republiek rust, wel volgens Gods Woord zijn, maar leidden hen er slechts toe om erover te zuchten, dat er in de Kamer van afgevaardigden zulke onzedelijke personen gevonden werden, en om het volk te vermanen, voortaan eerlijker lieden af te vaardigen. Van een besef, dat men de wegen des Heeren verlaten heeft en dat daarom Gods oordeelen over Frankrijk komen moeten, merkt men niets. En de heer Léon Pilath is de man, die in de Fransche Gereformeerde pers den toon aangeeft. Wellicht, of liever zoogoed als zeker, worden wij in 1889 vergast op een vernieuwde verheerlijking van de beginselen dier revolutie, die zooveel jammer over de volken gebracht heeft.

Meer dan eens hebben we reeds gewezen op het feit, dat men in Evangelische kringen zekere neiging gevoelde, om zich met de modernen of liberalen te verzoenen. Zelfs werd het denkbeeld geopperd, om moderne predikanten weder op predikanten-conferentiën toe te laten, waarmit zij tevoren geweerd waren. De linkerzijde van die partij trok zich steeds meer terug en liet de leiding der zaken aan de gematigden over. Met die gematigden hoopte men van orthodoxe zijde het te kunnen vinden, althans van weerszijden werd toenadering getoond.

Doch dezer dagen heeft een feit plaats gehad, waardoor de strijd opnieuw zal gaan ontbranden. De kerkeraad van een der vijf parochien, waarin het Gereformeerde Parijs verdeeld is, n.l. die van de Oratoire, waarin de liberalen de meerderheid hebben, heeft geweigerd aan de twee predikanten van hun kerspel de gewone toelage bij het rijkstraktement te doen betalen, die aan alle Parijsche predikanten verzekerd is. Deze weigering is niet het gevolg van een ledige kas, daar deze integendeel goed gevuld schijnt, doch heeft enkel zijn grond in het streven, om van die predikanten ontslagen te worden, daar men in hunne plaats liberale predikers zou willen hebben. De toelage der gemeente vormt de grootste helft van het predikantstraktement, zoodat de weigering om haar uit te betalen zoogoed is als een dwingen om heen te gaan. De orthodoxe leden der parochie l'Oratoire, zegt men, hebben eenstemmig besloten, niets meer aan de kas van den kerkeraad bij te dragen. Het zou wel eigenaardig zijn, indien nu de kerkeraad al de leden kon dwingen om te blijven betalen voor de kosten van den eeredienst, terwijl het den kerkeraad vrij bleef staan om aan de Evangelische predikanten de toelage bij hun traktement te betalen.

Er is in Frankrijk een bond opgericht teneinde met vereende krachten te arbeiden aan de verheffing van het peil der openbare zedelijkheid. In den laatsten tijd is vooral in Frankrijks hoofdstad het verkoopen van onzedelijke lectuur op den openbaren weg schrikbarend toegenomen, terwijl een aantal bladen er zich op gingen toeleggen om te speculeeren op de dierlijke hartstochten der menschen. Zonder dat de politie het belet, worden aan de deuren van gymnasien en ateliers allerlei schandelijke geschriften gevent, waardoor het opkomend geslacht op de wegen der ontucht als schapen ter slachting geleid wordt.

De bond maakt er tegenwoordig ijverig werk van, om een petitie aan de regeering te laten teekenen, teneinde deze te bewegen, om aan het onbeschaamd venten van zoogen. pornographische geschriften een einde te maken. Reeds zijn vele duizenden handteekeningen verkregen; overal treden sprekers op om tegen de zedenbedervende pers te getuigen en ten strijde te roepen tegen alles, wat den volksgeest kan verlagen. Onder dezen neemt de heer De Pressensé een eerste plaats in. De bond vraagt niet aan de regeering, dat zij nieuwe wetten aan de vertegenwoordiging des lands voorstelt, doch dat zij de bestaande verordeningen handhaaft.

Dat het noodig is, zich om deze oorzaak tot de regeering te wenden, bewijst volgens ons, dat het én in regeeringskringen, én onder het volk allerdroevigst gesteld is. Kan het anders? Waar de profetie ontbreekt, wordt het volk ontbloot, ontbloot ook aan goede zeden.

Gemengd Nieuws.

De Académie Française, eene vergadering der voornaamste geleerden van Frankrijk, deelt jaarlijks een grooten prijs uit, nl. de *prix de vertu* (de prijs der deugd). Van alle zijden komen eerst berichten in van deugdzame lieden, die in een of andere zaak hebben uitgeblonken. Na alles behoorlijk onderzocht en gewogen te hebben, werdt de deugdzaamste onder de deugdzamen bekroond. Dit jaar werd aan een matroos, die met groote tegenwoordigheid van geest vele menschenlevens gered had, de hoogste prijs toegekend. De man heet Delannoy. *De Evangelist* meldt, dat deze man met zijn gezin voor eenige jaren tot de Methodistische kerk van Calais is overgegaan.

Elk jaar wordt door de arbeiders, die voor de »St. Giles-mission" werkzaam zijn, een souper aangeboden in de kapel der vereeniging, aan.... de dieven van Londen.

De politie is er niet bij tegenwoordig; de minister van binnenlandsche zaken heeft bepaald, dat zij zich verre moeten houden. Onder de gasten, die zich in de kapel van genoemde vereeniging voor inwendige zending laten vinden, treft men grijsaards van 70, maar ook jonge menschen van 17 jaren aan.

Nadat er gegeten en gedronken is, waarbij met gebed begonnen en met dankzegging geëindigd wordt, houdt men met de in grooten getale aanwezige dieven eene meeting. Op de extraden zijn dan vele leden van het parlement, predikanten enz., op te merken.

De secretaris der vereeniging las dit jaar een verslag voor, waaruit bleek, dat van de 20.000 vrijgelaten dieven 15.000 door de vereeniging waren gesteund, terwijl 4300 de onthoudingsgelofte hadden geteekend.

Na hartelijke vermaningen en gebeden ging daarna de vergadering uiteen.

— —

Eenige maanden geleden werd in Sioux City de predikant Haddock door herbergiers vermoord. Haddock was de man, die een kruistocht gepredikt had tegen het verbruik van sterken drank. Op den huidigen oogenblik wordt er niet één drankhuis meer gevonden. De consciëntie is door den gepleegden moord gaan spreken.

— —

In 1888 moet de algemeene vergadering van Methodistische Episcopalen te Saratoga plaats hebben. Voor het eerst zullen aldaar dames verschijnen, als vertegenwoordigsters der gemeente. De eerste dame, die hiervoor verkozen werd, is Miss Frances Willard, eene dame van 48 jaar, presidente van het matigheidsgenootschap voor vrouwen. Gemiddeld houdt deze dame ééne voordracht over de matigheid per dag.

—

In Baltimore hebben de Methodisten een groote kerk gebouwd naar het model van de Sophia-kerk te Constantinopel.

Het plafond van dit gebouw is hemelsblauw geschilderd, terwijl de sterren erin zijn nagebootst, die op den avond, nadat het gebouw in gebruik was genomen, aan den hemel schenen.

Twee sterrekundigen hebben dit werk geleid. Echt Amerikaansch, maar ook Bijbelsch?

WINCKEL.

Voor Kinderen.

VERHUIZEN.

(Slot.)

Maar *waarom* verhuizen nu de dieren?

Dat is om verschillende redenen. De lemmingen en insecten bijv. gaan op reis, wanneer zij in een of andere streek zoo vermenigvuldigd zijn, dat er geen eten voor allen is. Zij worden dan door den honger gedreven, die een scherp zwaard is, en ook wel de menschen tot landverhuizers maakt. Dieren, die om zulke redenen reizen, eten dan ook al, wat maar slikbaar is, in hun weg op.

Met de visschen is het veelal anders gelegen. Die reizen teneinde een geschikte plaats te vinden, waar zij hun eieren kunnen leggen, bijv. aan het strand der zee. Er zijn ook visschen, die terzelfder tijd dat de andere reizen, enkel de rivieren opzwemmen, maar met gelijk doel. Kent gij zulke wel?

Bij de vogels heeft men weer andere oorzaken opgemerkt.

't Spreekt vanzelf, dat vogels, die van insecten leven, zooals bijv. de zwaluwen, hier alleen kunnen leven in den zomer. Gedurende den winter zouden die vogels hier van honger sterven en zij moeten dus wel warme landen opzoeken, waar vliegen en andere insecten voortdurend verkrijgbaar zijn. Ook de ooievaars zouden in den winter hier moeite hebben om van kikkers te leven.

Ten tweede zijn vele vogels zeer gevoelig voor de kou. Zij doen net als sommige zwakke menschen, die den winter in 't warme zuiden gaan doorbrengen. Den zomer en den herfst is 't hun hier warm genoeg, maar als de winter nadert, wordt het hun te koel, en zoeken zij de zon van het zuiden op, bijv. in Egypte, waar het dan ook lekker warm kan wezen.

Evenwel warmte en koude zijn betrekkelijk, d. w. z. wat de een nog warm noemt, vindt de ander al koud en zoo meer. Komt gij op een dag als 't vriest, van de straat in huis, dan vindt gij het in de gang of zoo al luw. Maar gaat gij nu binnen bij de kachel — wel te verstaan de brandende — zitten, dan zult gij, straks in de gang komende, zeggen, dat het daar koud is.

Nu, zoo denken ook de vogels er over. De ooievaar bijv. vindt het hier zomers warm genoeg, maar als het winter is, vertoeft hij in de streken, waar hij de warmte kan blijven genieten. Nu zijn er echter weer andere vogels, bijv. de wilde ganzen, voor wie onze winter juist de behoorlijke warmte heeft. Komt de zomer aan, dan krijgen zij 't hier te benauwd, en vertrekken naar het noorden, waar 't koeler is. Voor hen is dus ons land wat het zuiden is voor den ooievaar.

Sommige menschen leggen het echter, wat de vogels betreft, anders uit. Zij zeggen dat het dien dieren niet zoozeer om warmte als wel om licht te doen is. De eindelooze winternachten in de Poollanden duren den wilden ganzen te lang, gelijk de winterdagen hier den ooievaars te donker zijn. Of dat nu juist verklaard is, heeft nog niemand uitgemaakt. 't Is ook nog al moeilijk, want licht en warmte behooren veelal samen.

En hiermeê stappen we van de verhuizers af. 't Is maar een heel gewoon en bekend ding, waarover we spraken, en toch moeten we met David er bij uitroepen: »Hoe groot zijn uw werken, o Heere, Gij hebt ze alle met wijsheid gemaakt!"

NIEUWJAAR.

De nieuwjaarsdag heeft dit bijzondere, dat hij allen, groot en klein, in enkele oogenblikken een jaar ouder maakt. Gij gaat naar bed in 1887 en staat in 1888 op, en wie op Oudejaar vergeten heeft dit of dat te doen, komt op nieuwjaarsdag een jaar te laat.

Dat is heel eenvoudig en natuurlijk zult gij zeggen, maar het leert ons toch één goede les: Van een klein weinig kan 't afhangen, of dit of dat op het eene of het andere jaar zal geboekt worden, of het als voorbij zal worden aangemerkt of wel als nog meetellende.

De nieuwjaarsdag is er trouwens een, die heel veel te denken geeft. De lezers en lezeressen denken dan ook zeker op dien dag aan allerlei, gelijk ook vele groote menschen. De een heeft het druk met »wenschen", de ander met bezoeken ontvangen, de derde weer met allerlei nieuwe plannen; de melkboer met — dat behoet ik niet te zeggen; en ik weet niet wie al — of liever wie al niet — met fooitjes ontvangen of wel met ze te geven. Alles is op dien dag in beweging. Wie niet zelf komt geluk wenschen, zendt een kaartje met zijn naam er op, en ieder wil zijn naaste beduiden, dat hij hem alle heil en zegen wenscht.

Toch zou het zeker voor menschen en kinderen goed zijn, als ze zoo bij den uitgang van een oud en den ingang van een nieuw jaar eens even stilstonden, en dachten: »Wat heb ik te doen?"

Dat nu is niet weinig.

Vóór alle dingen hebt gij den Heere God te danken, want Hij had u weg kunnen nemen, gelijk zoovelen, maar Hij deed het niet. Want Hij was lankmoedig over ons, niet willende, dat een eenige verloren ga.

Ten tweede moet gij aan uzelf vragen: Hoe sta ik nu tegenover den Heere, die alle tijden en ook den mijnen heeft vastgesteld. Ben ik bevreesd voor Hem, of heb ik Hem lief? Is in het oude jaar ook het oude hart in mij gebleven? En als gij moet zeggen: Ja, ga dan tot den Heere God en bid Hem, dat Hij in het nieuwe jaar u ook een nieuw hart schenke.

Ten derde heeft de Heere God u, al zijt ge jong, op deze aarde een werk gegeven, 'tzij ge nog op de schoolbank zit of die reeds verlaten hebt. Dat is ook van groot gewicht. Gij moet niet doen als sommige zoogenaamde »heiligen", die meenden, dat zij hun dagwerk wel konden laten loopen, als zij maar in de eenzaamheid den Heere gingen dienen. Neen, wij moeten »vaardig in ons werk" zijn. Dat is den Heere welbehaaglijk en ook den menschen.

En wanneer gij nu bespeurt, dat ge traag zijt geweest en veel tekortgekomen, verlies dan toch den moed niet. Want »het is nooit te laat om zich te beteren", als ge maar bedenkt, dat het niet mag of kan geschieden in eigen kracht.

Ten vierde is het goed als ge, schoon nog jong, eens overdenkt, al wat er nu al zoo in dat korte leven is gebeurd. Dan zult ge opmerken:

1. dat er al heel veel is voorgevallen, kleine, gewone dingen, maar toch velerlei; en ook, dat nu het voorbij is, het toch alles als omgevlogen schijnt, tot zelfs de vervelende dagen, toen gij ziek te bed laagt toe. Want »we brengen onze jaren door als een gedachte";

2. zult gij zien, wat een zorg en geduld uw ouders, leermeesters en meesteressen, vrienden en vriendinnen, al voor en met u gehad hebben. Bovenal hoe groot geduld en ontferming u betoond is door den Heere God.

3. zult gij zoodoende al vroeg beginnen met iets, dat heel kostelijk is, namelijk een levensgeschiedenis te hebben. Gij denkt misschien: die heeft toch iedereen. Maar vergis u niet. Ik weet een man, die verlegen stond, toen hem iemand vroeg: Hebt gij een levensgeschiedenis? Hij had wel gegeten, gedronken, geslapen en gewerkt, maar zonder er ooit verder bij te denken, net als de dieren. Maar wie zich vroeg gewent zijn weg te overdenken, die zal niet zorgeloos en onbedacht voortleven, maar leeren zijn hart op zijn wegen te zetten.

En eindelijk neemt ge u misschien voor eens in het nieuwe jaar alles nieuw en beter te maken. Goed! Maar begin dan met uw hart als het voornaamste. Dat kunt gij niet zelf vernieuwen, en zoo zult gij dan gaan tot Hem die het wel kan en ook wil; die zegt: »Zie *Ik* maak alle dingen nieuw: Ik ben de eerste en de laatste."

Begint gij met Hem, dan zal het einde goed wezen.

Want — en dit is het gewichtigst van alles — Hij blijft dezelfde. »Indien wij ontrouw zijn, Hij blijft getrouw". Wij zullen ook in het nieuwe jaar wel honderdmaal weer struikelen. Maar die den Heere vreezen, zeggen toch met den dichter:

»In 't nieuwe jaar weer de Oude Vader,
Die in zijn hand de wereld houdt:
Hij heeft zijn volk van oude dagen
Op aadlaarsvleuglen trouw gedragen,
Hem zij de toekomst stil vertrouwd.
In 't nieuwe jaar weer de Oude Vader,
Die in zijn hand de wereld houdt."

HOOGENDIJK.

Gereformeerde Gezindheid.

Doleerende Kerken.

DRIENTAL: Suyck, L. Wagenaar te Heeg, G. van Goor te Bunschoten en J. Buijema te Zuidland.

TWEETAL: Kampen, Ynzonides te Waspik en Sleeswijk Visser te Rijsoord. — Dokkum, J. H. Houtzagers te Kootwijk en J. H. M. G. Wolf te Gameren.

BEROEPEN: Dokkum, J. H. M. G. Wolf te Gameren. — Nijkerk op d Veluwe, K. Fernhout te Zwartsluis. — Helder, H. J. L. Poort te Hendrik Ido-Ambacht.

BEDANKT: Harderwijk, Klundert en Zeist, J. Langhout te Anjum.

Christelijke Gereformeerde Kerk.

BEROEPEN: Baarn, M. van Minnen te Utrecht. — Holten, M. van der Boom te Vollenhoven. — Noordwijk, P. J. Baaij te 's Gravenzande. — Katendrecht, J. Westerhuis te Ter Nenzen.

AANGENOMEN: Waddinxveen, K. de Groot te Houtrijk en Polanen. — Bennekom, C. J. Leenmans, te Staphorst.

Synodale Genootschapskerk.

BEROEPEN: Middelburg, L. Heldring te Zandvoort en C. B. Oorthuijs te Katwijk aan Zee. — Driehuizen c. a., B. Jelgersma te Heemvliet. — Wapenvelde, J. W. Knottenbelt te Schaarsbergen. — Harderwijk, M. Göpner te Gendringen (cl. Zutfen). — Barneveld, P. Bongers te Ameide en Tienhoven. — Diemen, H. Feijkes te Hoogeveen. — Varik, J. C. Prins te Werkhoven. — Helder, J. A. Prins te Dokkum. — Noordwijkerhout, J. C. van Arkel, cand. te Utrecht Wijngaarden; J. C. S. Gobius du Sart, cand. te Nieuwen St.-Joosland. — Zwijndrecht, J. F. de Klerk te Dirksland.

BEDANKT: Heinkenszand, J. Donisse te Gapinge. — Hasselt, P. Deetman te Amsterdam. — De Bilt (cl. Amersfoort), J. W. H. Kalkman te Monster. — Oud-Alblas en Renkum c. a., E. A. Lazonder te Oosterwolde (bij Elburg). — Elspeet (cl. Harderwijk), E. A. Lazonder te Oosterwolde (Geld.) — Winssen (cl. Nijmegen), J. W. van Lennep, cand te 's-Graveland. — Schoonhoven, N. C. J. de Muijer te Hoog Blokland. — IJlst, F. H. Herfkens te Dordrecht. — Standaard-Buiten, S. Sleeswijk Visser te Rijsoord c. a. — Ootsthem, S. Dijkstra te Hilversum. — Altfort en Apeltern, G. J. van Hemert te Losser. — Weesp, F. Kijftenbelt te Hoevelaken. — 's-Gravendeel c. a. en Westmaas, C. Ynzonides te Waspik. — Sprang, P. Bongers te Ameide. — Windesheim (cl. Zwolle), J. Vinke te Enter (cl. Deventer). — Nieuwe Pekela, J. Steenbeek te Nieuw-Leusen.

Geabonneerden op DE HERAUT *wordt beleefdelijk verzocht, de abonnementsgelden over het kwartaal, geëindigd 31 December j. l., ten bedrage van f 1.20, per postwissel over te maken.*

Op ontvangst van den postwissel wordt den afzender daarvan bericht gezonden.

Men herinnere zich bij het invullen van de postwissels vooral, dat deze voortaan aan den ondergeteekende moeten worden geadresseerd.

J. A. WORMSER,
Directeur-Uitgever.

Amsterdam, Januari 1888.

Advertentiën.

Hedenmiddag te vier uur behaagde het den Heere van leven en dood, van onze zijde weg te rukken, mijn dierbare Echtgenoote (met wie ik ruim 56 jaren door den band des huwelijks mocht vereenigd zijn) en der kinderen zorgdragende en teedergeliefde Moeder

BLIJKE JOH. HESLING,

in den ouderdom van ruim 82 jaren.

Hoewel dankbaar voor haar langdurig bezit, valt haar gemis ons zwaar.

Haar leven getuigde van een Christelijken wandel en haar uitzien was alleen op de borggerechtigheid van Christus.

A. O. BROUWER.
Mede uit naam van Kinderen en Behuwdkinderen.

Dockum, 18 Dec. 1887. (649)

Algemeene Kennisgeving.

Heden verscheen bij den Uitgever A. H. TEN BOKKEL HUININK, te *Utrecht*, de 1ste aflev. van:

De Tabernakel.

Gods Heiligdom bij Israel,

DOOR

L. SCHOUTEN Hzn.

Predikant bij de N. Herv. Gemeente te Utrecht.

Met *prachtige gekleurde* platenten Compleet in 8 à 9 aflev., à **90 Cts**, 4°. form. gedrukt op zwaar papier.

Slechts 100 exemplaren worden gedrukt op zwaar Holl. papier à *f* **1.50** per aflev.

Iedere soliede boekhandelaar neemt bestellingen aan.

Oude Theol. Boekhandel.

Bij H. TEN HOOVE, te *Utrecht*, voorhanden

STARINGH, Bijbelsch zakelijk Woordenboek, geb. in 19 halfl. banden, *f* 35.—.
DACHSEL, Bijbelverklaring, keurig geb. in 9 banden, rijk verguld, *f* 60.—.
PATRICK, POLUS en WELS, gebonden, 18 deelen 4°., *f* 30.—.
KLINKENBERG, Bijbelverkl. 27 dln., halflinnen, ingen., *f* 25.—.
P. MAASSTRICHT, Godgeleerdheid, 4 deelen, geb., *f* 35.—.
F. TURRETTINI, Institutio, Theologiae, 4 tom., pb. *f* 25.—.
J. CALVYN, Institutie (uitgave ZALSMAN) 3 dln., net geb. *f* 6.50.

Folio en Kwarto Bijbels in soorten.

Catalogus van oude Theol. Boeken op aanvraag franco.

EXCELSIOR.

Geïllustreerd Tijdschrift voor Neerlands Jongelingschap en Volk.

ONDER REDACTIE VAN

A. J. HOOGENDIJK en J. A. WORMSER

Jaargang 1888.

Prijs per jaargang van 12 Nrs. à 16 en 12 Nrs. à 8 pag. *f* 3.50.

INHOUD van het nummer van 1 Januari:

H. Bij 't begin; W. Leer ons onze dagen tellen; H. Merkwaardigheden omtrent Nieuwjaarsdag; P. J. Kloppers, Twee grooten (met plaat); K. Lijnen en vormen; W. In de haven (met plaat); W. Een bruiloft in November; Uit het leven; Vragenbus; Prijsvragen; Correspondentie.

Alle boekhandelaars nemen inteekeningen aan.

De uitgevers,
AMSTERDAM. HOVEKER EN ZOON.

Uitgaven van J. A. WORMSER, te Amsterdam.

Werken van Dr. A. KUYPER.

Uit het Woord: Tweede Serie. Deel I. *Dat de genade particulier is.* Deel II. *De leer der verbonden.* Deel III. *De practijk der Godzaligheid.* Prijs per deel in stempelband *f* 3.90; ingenaaid *f* 3.40.

Honig uit den Rotssteen. Deel II. Prijs in stempelband *f* 3.40; ingenaaid *f* 2.90.

De Drie Formulieren van Eenigheid. voor kerkelijk gebruik uitgegeven, door **Dr. A. KUYPER**, Vijfde vijftuizend. Benevens het *Kort begrip der Christelijke religie.* Uitgegeven door de predikanten C. A. RENIER en B. VAN SCHELVEN. Prijs in carton met linnen rug *f* 0.40; 25 Ex. *f* 9.50; 50 Ex. *f* 18.

Ons Program. Tweede druk. Prijs in stempelband *f* 4.50; ingenaaid *f* 3.60. Nog enkele Ex. eerste druk voorhanden à *f* 20.

Tractaat van de Reformatie der Kerken, aan de zonen der Reformatie hier te lande op Luthers vierde eeuwfeest aangeboden. Prijs *f* 2.50.

Tweeërlei Vaderland. Ter inleiding van de Zevende Jaarvergadering der Vrije Universiteit. Prijs *f* 0.50.

Ion door recht verlost. Tijdrede. Prijs *f* 0.50.

De Twaalf Patriarchen Prijs in stempelband *f* 1; ingenaaid *f* 0.75.

De Vleeschwording des Woords. Prijs in stempelband *f* 2.40; ingenaaid *f* 1.90

Dienstneming voor Oost-Indië.

Nederlanders ontvangen bij het aangaan van eene militaire dienstverbintenis van ZES jaar een handgeld van

Drie Honderd Gulden.

Aanbrengpremie TIEN GULDEN.

MILICIENS in werkelijken dienst of met groot verlof kunnen voor den tijd van TWEE jaar gedetacheerd worden naar OOST-INDIE; premie

Twee Honderd Gulden,

Aanbrengpremie TIEN GULDEN,

bijaldien de Milicien met groot verlof afwezig was van zijn korps.

Het Departement van Koloniën en alle Burgemeesters geven GRATIS inlichtingen.

Magazijn van Pianino's en Orgels.

HOOFD-AGENTSCHAP der

AMERIKAANSCHE ESTEIJ-ORGELS,

VOOR

SCHOOL, HUIS, ZAAL en KERK.

Groote sorteering. — Lage prijzen. — Volledige garantie.

G. A. GOLDSCHMEDING,

AMSTERDAM. WARMOESSTRAAT 141.

Speciale Inrichting voor alle Reparatiën. Abonnement voor Stemmen. Verhuren. Ruilen. Men vrage CATALOGUS en PRIJSCOURANT.

PELOUBET & Co., te NEW-YORK.

REED-PIPE-ORGAN,

(PIANO STIJL).

De aandacht van Orgelliefhebbers, Organisten en Kerkbesturen wordt gevraagd voor het **REED-PIPE-ORGAN**, instrument van nieuwe vinding, van PELOUBET & Co., te *New-York*, fabrikanten van de beroemde

Standard Organ — Model-Orgel.

De toon van het **REED-PIPE-ORGAN** is van indrukwekkende schoonheid en is van zoo uitstekende hoedanigheid, dat hij op gelijke lijn met het beste Pijporgel, ja zelfs in vele opzichten daarboven moet worden gesteld; hij paart verbazende kracht aan aangrijpende, bezielende liefelijkheid en biedt een ongekenden rijkdom aan schakeeringen.

Terwijl het **REED-PIPE-ORGAN** dezelfde voordeelen biedt als een Pijporgel van eerste kwaliteit, behoeft het veel minder ruimte, geen onderhoud en het kost slechts een derde van den prijs. De soliditeit is volstrekt.

Door de eerste Organisten en Musici in de Vereenigde Staten zijn deze Orgels geëxamineerd en zij hebben eenparig de meest onverdeelde bewondering en waardeering voor het **REED-PIPE-ORGAN** uitgesproken.

HET STANDARD ORGAN,

MODEL-ORGEL,

van PELOUBET & Co., te *New-York*, onderscheidt zich gunstig door zijnen omvangrijken, lieflijken en zangrijken toon, groote soliditeit en schoonen vorm, en is in eene sorteering van 25 exemplaren doorloopend in mijne Magazijnen voorradig.

Men vrage Catalogus.

Generaal-Agentschap voor Nederland.

C. KETTNER, 1ste Magazijn en Kantoor, Kalverstraat 52.

AMSTERDAM. Groote Magazijnen en Fabriek, Spuistraat 231.

Bij J. H. BOS, te Kampen, verschijnt:

EENIGE KORTE VRAGEN

VOOR DE

KLEINE KINDEREN.

DOOR

JACOBUS BORSTIUS.

In lesjes verdeeld en anders gerangschikt dan de bestaande uitgaven, ook in grooter formaat en met grooter letter gedrukt.

Prijs 8 Cent.

Bij getallen aanmerkelijk minder.

Zeer gunstig aanbevolen door verschillende Chr. bladen en tijdschriften.

Op aanvrage is een ex. gratis ter kennismaking verkrijgbaar. (608)

Vrije Universiteit.

Met dank mogen wij terugzien op een jaar dat achter ons ligt. Er was veel goeds. Ook was er bedroevends. Maar het goede overtrof verre het kwade, gelijk Gods genade altijd veel overvloediger is dan onze zonden. Dezelfde God, die ons in 1887 leidde, wil ook onze Leidsman in 1888 zijn, en dat geeft goeden en en blijden moed voor de toekomst. De hartelijkste dank worde allen uitgesproken, die behulpzaam waren, op welke wijze dan ook, om den bloei der Vereeniging voor Hooger Onderwijs te bevorderen. De Heere spare hun leven ook in het volgend jaar en geve hun lust en opgewektheid om voort te gaan in den aangevangen arbeid, ja, kon het zijn, met verdubbelden ijver en krachtsontwikkeling. De zaak is het waard. Maar bovenal, de Heere is het waard, wiens zaak het is.

Met goed gevolg is dezer dagen het candidaats-examen in de Godgeleerdheid afgelegd door den heer L. Adriaanse. Hij sluit alzoo de rij dergenen, die in dit jaar hun levensdoel mochten bereiken, of althans zeer nabij komen, en voor wie de Vrije Universiteit het middel daartoe mocht zijn. De Heere zegene ook hem en stelle hem ten zegen!

W. HOVY.

In dank ontvangen:

Voor de Vereeniging:

Aan contributiën: door het Loc.-comité te Amsterdam (tweede storting) *f* 2185; door het Loc.-comité te Haarlem (derde storting) *f* 31; door Ds. N. Warmolts van de Kerkvoogdij te Sexbierum *f* 25; door het Loc.-comité te 's-Gravenhage (derde storting) *f* 117.50; door den heer H. Rollman te Bodegrave *f* 5; door den heer Jt. Vlasveld te Oude-Wetering *f* 114; door den heer A. D. Duijs te Elst *f* 21; door den heer J. Duym Fzn. te Noordeloos *f* 47; door den heer H. G. Rietink te Eemnes-Buiten *f* 17; door Dr. J. Sasse te Nieuwveen *f* 87; door den heer E. Noteboom te Schoonhoven *f* 72.50. **Aan collecten:** door Ds. P. C. Koster te Eemnes-Binnen *f* 16.57; door den heer J. W. van Eck te Loosduinen *f* 22.62; door Dr. G. van Goor *f* 60.83; door Ds. J. J. Ruijs te Mijnsheerenland *f* 9.08; door den heer J. S. Schat te St. Anna-Parochie *f* 16.25. **Aan schenkingen:** door den heer J. W. van Eck, te Loosduinen, van J. F. v. d. M. *f* 1; door den heer W. Lensink te Arnhem van de fam. v. R. te Renkum *f* 3; door den heer E. Noteboom te Schoonhoven *f* 16.35; gecollecteerd in de Vereeniging *f* 0.25; door den heer J. Duijm Fzn. te Noordeloos van A. T. te W. *f* 1; door Ds. J. Wisse Czn. te 's Gravenhage, gevonden in een collecte *f* 1; door Ds. H. Hoekstra, te Utrecht, van N. N. *f* 2.50; van N. N. te Wieringen *f* 1.23½; door den heer W. C. Barentsen, te Kolijnsplaat, van eenige vrienden *f* 18; door Mevrouw wed. A. C. E. Mond van A. v. D. v. V. te 's H. *f* 10.

Voor de Medische Faculteit:

Van P. de B. te L. *f* 1.

Voor het Hospitium:

Door het Loc. Comité te 's-Gravenhage, van v. V. *f* 2.50, door J. v. K. te K. van de Halve St.vereeniging *f* 25.

Voor het Studiefonds:

Bij Prof. Dr. A. H. de Hartog ingekomen: door J. M. te L. van Mej. E. v. Z. *f* 15; door J. Zwart, nachtwaker te Voorschoten, uit een busje *f* 3.50; gecollecteerd in Maison Stroucken van M. H. *f* 1, in de Vereeniging *f* 1.50; N. N. te R. *f* 5; door Gez. v. d. P. te M. driemaandelijksche contrib. der Halve St.vereen. *f* 25 en 's 10 haakloon *f* 4, tezamen *f* 29; door J. v. K. te K. van de Halve St.vereen. *f* 25; L. te B. o/Z *f* 2.50; J. H. t. H. te 's-H. *f* 2.50; P. d. B. te L. *f* 4.

S. J. SEEFAT, *Penningmeester.*
Lijnbaansgracht 248.

SCHOTSCHE ZENDINGSKERK.

Oudejaarsavond, 7 uur, F. W. A. KORFF.
Zondagmorgen, 10 uur, F. W. A. KORFF.
Zondagavond, 6 uur, A. VAN OS, Inleiding op de Week der gebeden.
In overeenstemming met het program van de Week der gebeden, elken avond te 8 uur samenkomst tot gebed.
Maandagavond, 8 uur, W. G. HOOGERBEES en A. VAN OS.
Dinsdagavond, 8 uur, E. WEISS, Pred. te Haarl.
Woensdagavond, 8 uur, G. P. FRUIJT Jr. en F. W. A. KORFF.
Donderdagavond, 8 uur, H. V. HOGERZIJL.
Vrijdagavond, 8 uur, A. VOORHOEVE.
Zaterdagavond, 8 uur, J. H. GUNNING, Hoogl.

GEDRUKT TER KON. NEDERL. STOOMDRUKK. WARMOESSTRAAT 166, AMSTERDAM.